

Deuteronoma Lingoloeng Tse Hlahlamang

SABATHA MANTSIBOEA

Bakeng Sa Thuto ea Beke ena Bala: 2 Marena 22, Neh. 9:6, Jer. 7:1–7, Lipe.148:4, Jer. 29:13, Mikea. 6:1–8, Dan. 9:1–19.

Temana ea Khopolo: “Teng, le tla batla Jehova Molimo oa hao, ’me o tla mo fumana, ha u ka ’matla ka pelo ea hao eohle le ka moea oa hao oohle” (Deuteronoma 4:29).

E’ngoe ea ntho tse thahasellisang ka Bibe, haholo-holo Testamenete ea Khale, ke kamoo e atisang ho lula e iqotsa kateng; ke hore, lingoli tse tlang morao Testamenteng ea Khale, li qotsa lingoli tsa pele ho tsona, li sebelisa lingoloa tsa tsona ho toboketsa taba tsa tsona.

Mohlala, Pesaleme ea 81, e khutlela bukeng ea Exoda, ’me boholo e batla e qotsa selelekela sa Melao e Leshome lentsoe ka lentsoe ha Mopesalema a ngola: “Ke ’Na Jehova Molimo oa hao, ea u ntšitseng lefatšeng la Egepeta” (Lipe.81:10).

Hohle Testamenteng ea Khale, ho Genese—haholo-holo pale ea tlholeho-ho buuo ka eona, joloka ho, “Ke talima lefatše, ’me bonang le sentsoe le feela, le ’maholimo, ’me a hloka leseli la ’ona” (Jer. 4:23; sheba le Gen. 1:2).

E ho joalo, hangata lingoli tse latelang tsa Testamentend ea Khale, joaloka baporofeta, ba ile ba qotsa bukeng ea Deuteronoma, e bapetseng karolo e kholo bophelong ba selekane sa Iseraele le Molimo. Bekeng ena re tla shebanang le kamoo buka ena e ileng ea sebelisoa ke lingoli tse latelang kateng. Ke likarolo life tsa Deuteronoma tseo ba ileng ba li sebelisa, ’me ke lintlha life tseo ba neng ba li etsa tse bohlokoa ho rona kajeno?

**Ithute Thuto ea Beke ena Ho Lokisetsa Sabatha sa la, 11 Tšitoe.*

Buka ea Molao

Morena Josiase oa Juda, ea neng a le lemo li robeli ha e ba morena, o busitse lilemo tse 31 (640 b.c.–609 b.c.) pele a shoa ntoeng. Ka selemo sa bo 18 a busa, hoa etsahala tabahali e ileng ea etsa hore, bonyane ho se hokae, ea fetola nalane ea batho ba Molimo.

Bala Marena 22. Ke lithuto life tseo re ka ithutang tsona ketsahalong ee?

Libali-bali li entse qeto ea hore “buka ea molao” (2 Marena 22:8) e n’e le Deuteronoma, eo ho bohaling hore e ne e lahlehile lilemo-lemo.

“Josiase o ile a ameha maikutlo haholo h’a utloa likhalemelo le likhothatso tse tsoang maqepheng ana a khale. O ne a e-so ka a hlokomela ho hlaka ha Molimo ho Iseraele ‘bophelo kapa lefu, tlhohonolofatso le thohako’ (Deuteronoma 30:19) . . . Buka e ne e tletse tšepiso ea Molimo ea ho pholosa kahohle hohle, bohle ba tla beha tšepo eohle ea bona ho eena. Joalokaha a entse h’a ba ntša bokhobeng Egepeta, o tla sebetsa ka matla ho ba etsa batho lefatšeng la pallo le ho ba etsa lihlooho tsa lichaba tsohle tsa lefatše.”—Ellen G. White, *Prophets and Kings*, Leq. 393.

Hohle likhaolong tse latelang, re bona kamoo morena Josiase a neng a tiile kateng ho sebeletsa “ho boloka litaelo tsa hae le likahlolo tsa hae, le melao ea hae, ka pelo eohle le ka moea ohle” (2 Marena 23:3; *sheba le Deut. 4:29, Deut. 6:5, Deut. 10:12, Deut. 11:13*). ‘Me nchafalo ena e n’e akha tlhoekiso ea “manyala ’ohle a neng a bonoa fatšeng la Juda le Jerusalema, hore a etse litaba tsa molao tse neng li ngotsoe bukeng ea molao e fuanoeng ke moprista Hilikia tlung ea Jehova.” (2 Marena 23:24).

Deuteronoma e ne e tletse litemoso le likhalemelo khahlanong le litloaello tse latelang tsa lichaba tse neng li ba pota-potile. Liketso tsa Josiase le tsohle tse a ileng a li etsa, tse akhang ho timetsa seo e tlamehang e n’e le baprista ba melingoana Samaria (2 Marena 23:20), e bontša hore na ba ne ba kholokhothehetse hole le ’nete eo ba neng ba e tšepetsoe hakae. Ho e na le ho ba sechaba se halalelang joalokaha ba ne ba tlameha ho ba joalo, ba liha lihlooho ho momahana le lefatše, leha ba ne ba lutse ba nahana hore, *re ntse re eme hantle ho Molimo, rea leboha*.

Ke boithetso bo kotsi ha kaakang!

Malapeng a rona kapa le litsing tsa kereke, ke lintho life tse hlokoang ho ntšuo ka metso hore re sebeletse Morena ka lipelo le moea oohle?

Leholimo la Maholimo

Deuteronoma e hlakisa hantle hore molao le selekane e n’e le khubu, eseng feela ea likamano tsa Molimo le Iseraele feela empa le bakeng sa sepheo sa sechaba e le sechaba se “khetloeng.” (*Deut. 7:6, Deut. 14:2, Deut. 18:5*).

Bala Deuteronoma 10:12–15, moo boholo ba taba e na ea molao le ho khethoa hoa Iseaele e toboketsoang teng. Ke eng, e boleloang ke Bibe le ha e re “leholimo la maholimo”? Moshe o etsa ntlha efe ka poleloana ee?

Se boleloang ke “leholimo la maholimo” ha sea hlaka hantle, bonyane maemong ana ao e hlahang ho oona, empa Moshe o supa ho matla, khanya, le botle ba Molimo. Ke hore, eseng leholimo feela, empa “leholimo la maholimo” ke la hae, e leng se kang maelana a supang botlalo ba boholo ba Molimo holima tlholeho eohle.

Bala litimana tse latelang, tseo kaofela li itšetlehileng temaneng e hlang khetlo la pele ho Deuteronoma. Ho e ’ngoe le e ’ngoe, ke ntlha efe e etsuoang moo, ’me re bona khahlamelo ea Deuteronoma joang?

1 Marena 8:27 _____

Neh. 9:6 _____

Lipe. 148:4 _____

Se batlang se hlaka ho feta ke ’moko-taba oa Molimo e le Mohlōli ’me eena a inotsi o lokeloa ke khumamelo. O entsa sohle, le “leholimo la Maholimo, le tsohle tse ho tsona” (*Neh. 9:6*). Haelehantle, Nehemiah 9:3 e re “ha baloa bukeng ea molao,” e tlameha joaloka mehlang ea Josiase, e n’ e le buka ea Deuteronoma, e hlahosang hore hobaneng litemaneng tse ’maloa kamora moo, Balevi, hara thoriso le khumamelo ea Molimo, ba sebelisitseng poleloana ena “leholimo la maholimo,” e tsoang ho Deuteronoma.

Molimo ke mohloli, eseng oa lefatše feela empa le oa “leholimo la maholimo.” Joale ha u nahana hore eena Molimo enoa o ile a ea sefapanong! Ke hobaneng ha khumamelo e le karabelo e nepahetseng bakeng sa seo Molimo a re etselitseng sona?

Deuteronoma ho Jeremia

Lilemo-lemo tse fetileng, monna e mocha, ea sa ikamahanyeng le boteng ba Molimo, o ne a batlana le 'nete ka tieo—ha re tsebe hore 'nete e n'e bolelang le hore na e ile ea mo isa kae. Qetellong h'a qetella a lumela ho Molimo Ntate feela, empa o bile a amohela molaetsa oa Baleti ba Bolokang Letsatsi la Bosupa. Temana eo a neng a e rata ka ho fetisisa ka Bibeleng e n'e le Jeremia 29:13, e reng, “Le tla mpatla le be le mphumane, hobane le tla mpatla ka lipelo tsohle tsa lona.” Lilemo-lemo kamora moo, a fumana temana ena hape ka Bibeleng, bukeng ea Deuteronoma. Ke hore, Jeremia o ne a e nkile ho Moshe.

Bala Deuteronoma 4:23–29. Maemo ao Isearele e etsetsoang tšepiso ee ho ona ke afe, 'me e ka sebetsa le ho rona joang kajeno?

Joalokaha re se re bone, buka ea Deuteronoma e ile ea fumanoa hape nakong ea puso ea Morena Josiase, 'me Jeremia o qalile bosebeletsu ba hae tlasa puso ea Josiase. Ha ho makatse, ke hona, hore e be tšusumetso ea Deuteronoma e ka bonoa lingoloeng tsa Jeremia.

Bala Jeremia 7:1–7. Ke sefe seo Jeremia a se bolellang sechaba hore se se etse, 'me se amana joang le se ngotsoeng bukeng ea Deuteronoma?

Khafē khafetsa ho Deuteronoma, Moshe o tobokelitse kamoo boteng ba bona lefatšeng bo ipapisitse le seo ba se etsang, ebang ba sa mamele, ba keke ba lula lefatšeng leo Molimo a ba khethetseng lona. Sheba temoso e ikhethang ho Jeremia 7:4, se boleloang mona ke hore, e, hona e n'e le tempele ea Molimo, 'me e n'e le sechaba se khethehileng, empa tseo tsohle li ne li se na thuso e bang ba sa mamele.

Ho mamela hoo ho ne ho kenyeletsa kamoo ba tsoarang balichaba, likhutsana, le bahlolohali kateng—taba e tsoang ho morao Deuteronoma le liphelelo tse ling tsa selekane tseo ho neng ho le ho bona ho li latela: “U seke oa khopamisana nyeo ea molichaba, leha e le ea khutsana, 'me u se ke oa nka kobo ea mosali oa mohlolohali ho e etsa tebeletso” (*Deut. 24:17; sheba le Deut. 24:21; Deut. 10:18, 19; Deut. 27:19*).

Bala Jeremia 4:4 u e bapise le Deuteronoma 30:6. Molaetsa oa sechaba ke ofe moo, 'me taba ee sebetsa le ho batho ba Molimo ka ho tsoana joang le kajeno?

Jehova O Hlokang?

Boholo ba lingoloa tsa baporofeta ke boipiletso ba botšepahi. 'Me eseng botšepahi feela ka kakaretso, empa ka ho otloloha, ho tšepahalla karolo ea bona seleaneng, e ileng ea boela ea tiisoa pele ba kena Kanana. Sena ke seo buka ea Deuteronomo e se bontšang: ho tiisa selekane sa Molimo le Iseraele. Kamora lemo tse 40, Morena o ne a le makhatheng a ho phethahatsa (kapa ho qala ho phethahatsa) boholo ba litšepiso tsa hae tsa selekane, karolo ea hae konterakeng. Ka hona, Moshe o ile a ba lemosa hore ba etse karolo ea bona le bona. E, boholo ba lingoloa tsa baporofeta bo ne bo tšoana: boipiletso ho batho hore ba boloke karolo ea bona ea selekane.

Bala Mikea 6:1–8. Ke sefe seo Jehova a se bolellang batho moo, 'me se amana joang le buka ea Deuteronomo? (*Sheba le Amose 5:24 le Hos. 6:6*)

Baithuti ba Bible ba bone se tsejoang e le “liqoso tsa selekane” litemaneng tsena, moo Jehova a “qosang” kapa a tliša nyeoe khahlanong le batho ba hae ka ho tlola selekane. Maemong ana, Mikea o re Jehova o na le nyeoe ka batho ba hae” (*Mikea. 6:2*), moo lentsoe “nyeoe” (*riv*) le ka bolelang nyeoe ea molao. Ke hore, Jehova o ne a tliša nyeoe ea molao khahlanong le bona, papiso e bontšang karolo ea molao (ho e na le likamano) ea selekane. Sena ha se makatse hobane, ka holimo ho tsohle, khubung ea selekane e n’e le molao.

Hape, hlokomela kamoo Mikea a sebelisang puo ea Deuteronomo: “ ‘Me joale, Iseraele, Jehova Molimo oa hao, o batlang ho uena, ha e se hore u tšabe Jehova Molimo oa hao, u tsamaee tseleng tsa hae tsohle, u mo rate, 'me u sebeletse Jehova, Molimo oa hao, ka pelo ea hao eohle, le ka moea oa hao oohle, u boloke litaelo tsa Jehova, le melao ea hae e o ke u laelang eona kajeno, hore u be u iketle?’ ” (*Deut. 10:12, 13*). Empa, ho e na le ho e qotsa ka kotloloho, Mikea o oa e beha hantle ka ho fetola “legolo la molao,” la Deuteronomo ka “moea oa ho boloka molao,” eleng se mabapi le ho loka le ho ba mosa.

Se bonahalang se etsahala mona ke hore, leha ho ka etsoa bolumeli ba ka ntle ba borapeli (mahlabele a managata feela, ke hore; “likete-kete tsa liramo”), ha se sona seo e leng karolo ea selakane sa Molimo le Iseraele. Molemo oa bolumeli boo ba ka ntle ke bofe, haeba, mohlala, “Ba lakatsa masimo hoa a hapa, le matlo, ho inkela ona; bahatela monna le ntlo ea hae, motho le lefa la hae” (*Mikea 2:2*)? Israele e ne tlameha ho ba leseli la lefatše, leo ka lona lichaba li tla re, ka ho tsota: “Chaba seno se seholo, ruri ke sechaba se hlalefileng, se nang le kelello” (*Deut. 4:6*). Ka hona, ba ne ba lokela ho etsa ka bohlae le kutloisiso, eleng se kenyeletsang ho abela batho toka le mohau.

Thapelo ea Daniele

E ’ngoe ea thapelo tse tummeng Testamenteng ea Khale e ho Daniele 9. Kamora ho ithuta lingoloeng tsa moporofeta Jeremia hore nako ea “tšenyeho” ea Iseraele (*Dan. 9:2*), lilemo tse mashome a supileng, e n’e le haufi, Daniele a qalella ho rapela ka matla.

’Me ke thapelo e n’e le joang—thapelo e topileng, ea kopo, e tletseng likhapha moo a ileng a ipolela libe tsa hae le tsa sechaba sa hae, ha ka nako e tšoanang, a amohela toka ea Molimo hara koluo a ba oetseng

Bala Daniele 9:1–19. Ke ’moko-tab a efe eo u ka e fumanang e amanang hantle le e bukeng ea Deuteronoma?

Thapelo ea Daniele ke kakaretso ea seo sechaba se neng se lemositsoe ka sona ho Deuteronoma malebana le litholoana tsa ho se boloke karolo ea bona ea selekane. Daniele o buoa ka “molao oa Moshe” makhetlo a ka bang mabeli (*Dan. 9:11, 13*), ’ona o ne o kenyelilitse Deuteronoma ’me, maamong ana, o tlameha a ne a buoa ka oona ka kotloloho.

Joalokaha Deuteronoma e boletse, ba ne ba ntšitsoe naheng ea bona (*sheba Deut. 4:27–31 le Deuteronoma 28*) hobane ha b’a ka ba mamela, eleng sona hantle seo Moshe a neng a boletsoe hore se tla etsahala (*Deut. 31:29*).

E bile ntho’e bohloko ha kaakang, hore e be ho e na le hore lichaba tse ba potileng lire, “Chaba seno se seholo, ruri ke sechaba se hlalefileng, se nang le kelello” (*Deut. 4:6*), Iseraele e bile “setšehisa” sa lichaba tseo (*Dan. 9:16*).

Hara likopo le likhapha tsena Daniele kaofela, h’a ka a botsa potso eo bongata re e botsang ha re hlaleloa ke koluo: “Hobaneng?” H’a botse potso ena hobane, re leboha buka ea Deuteronoma, o tseba hantle hore na hobaneng ntho tseo li etsahetse. Ka mantsoe a mang, Deuteronoma e file Daniele (le baholehuoa ’moho le eena) maemo a hore ba utloisise hore bobo bo ba hlahetseng ha se ka tšohanyetso, empa ke tholoana ea ho se mamele ha bona, eleng seo ba neng ba hlakomelisitsoe ka sona hantle.

Empa, mohlomong, sa bohlokoa ka ho fetisisa, thapelo ea Daniele e ile ea bontša ’nete ea hore ho sa natsoe ketsahalo tsena, tšepo e ne e le teng. Molimo o ne a sa ba lahla, ho sa khathalehe hore na hone ho bonahala eka o ba lahlile hakae. Deuteronoma ha e ea fana ka maemo a ho utloisisa sena seo ba leng ka hara sona feela, empa e boetse ea supa tšepisoeng ea ho ba khutlisetsa hape.

Bala Daniele 9:24–27, boporofeta ba Jesu le lefu la hae sefapanong. Hobaneng boporofeta boo bo lokela ho fua Daniele (le rona) maamong a ho ea kholehong ha Baiseraele le tšepiso ea ho khutla?

Ho Ithuta ka Botebo: “Karolo ena [Mikea 6:1–8] ke ’ngoe ea likarolo tse kholo-kholo Testamenteng ea KHale. Joaloka Amosee 5:24 le Hosea. 6:6, li emetse molaetsa oa baporofeta ba ngoaha-kholo oa borobeli. Sekha sena se bula ka mohlala o motle oa molao oa selekane oo ka oona moprofeta a biletsang batho ho utloa seo Yahweh a ba qosang ka sona. Lithaba le maralla ke baahloli kaha li bile teng nako e telele ’me li pakile kamoo Molimo a sebelitseng le Iaeraele kateng. Ho e na le ho qosa Iseraele ka kotloloho ka ho roba selekane, Molimo o botsa Iseraele hore na e na le qoso eo e mo qosang ka eona na. ‘Ke entseng? Ke le khathalitse ka eng?’ Hara liketsahalo tse ngata tsa ho hloka toka, e ka ’na eaba ba bang ba bafutsana ba ile ba khathala ‘ba khathala ke ho etsa hantle.’ Ka lebaka la ho batlana le menyetla ea ho ruoa ka pele, ba bang ba batho ba nang le masimo ba tlameha ba ile ba khathala ke ho boloka mealo ea selekane.”—Ralph L. Smith, *Word Biblical Commentary*, Mikea-Malachi, (Grand Rapids, MI: Word Books, 1984), vol. 32, Leq. 50.

“Nchafalong e ileng ea latela, Morena [Josiasae] o ile a retelehetsa maikutlo a hae ho senyeng lifika tsa melingoana tse neng li setse. Baahi ba ne ba ile ba latela litloaelo le meetlo ea lichaba tse ba potileng tsa ho khumamela litšoantšo tsa lejoje le patsi, hona hoo ho bonahetseng hoo ekang ha ho motho ea ka li felisang ntho tse mpe tse. Empa Josiasae o ile a sebetsa ka matla a hae kaofela ho hloekisa naha.”—Ellen G. White, *Prophets and Kings*, Leq. 401.

Lipotso tsa ho Qoqa:

- ① E, Re Baleti ba Bolokang Letsatsi la Bosupa, ka molaetsa oa rona oa ’nete ea kajeno, re ipona re le moo Iseraele e neng e le teng hantle (’me ka nepo): ka hoba le linnete tseo lefatše le ba potileng le neng le lokela ho li utloa. Ke monyetla o moholo ho rona. Leha ho le joalo, u nahana re etsa maikarabello a rona a tlang le monyetla oo hantle ha kae?
- ② Nahana u se u le Daniele, o bone sechaba sa heno se hlaseloa se hloloa, joale u tseba hore tempele, khubu ea tumelo eohle ea lona, e sentsoe ke bahetene ba rapelang meligoana. Le maemong ana, ke joang buka ea Deuteronomia e ka beng e bile sebetsa se matla ho eena ho tiisa tumelo ea hae (kapa Mojude ofe kapa ofe) nakong ee? Ke hore, ke joang buka e mo thusitseng ho utloisisa sohle se neng se etsahala le hore na hobaneng se etsahetse? Ka mokhoa o tsoanang, ke joang kutloisiso ea rona ea mangolo ka kakaresto e re thusang ho tobana le nako tse thata, tseo ebang re ne re sa tsebe mangolo li neng li ka re liha fatše? Karabo e lokela ho re rut’ang malebana le kamoo Bibe le tlamehang ho ba khubu ea tumelo ea rona kateng?
- ③ Ka sehlopheng, shebisanang boporofeta ba Daniele ba libeke tse 70 ho Daniele 9:24–27. Selekane se bapala karolo efe boporofeteng boo, ’me hobaneng taba ea selekane e le bohlokoa ho eona le ho rona?